

JAWORZNO

PRAWO CYWILNE I KARNE WOBEC PRZEMOCY W RODZINIE

**Zadanie współfinansowane jest ze środków
Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej
w ramach Programu Oslonowego
„Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego
w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”**

Spis treści

CZYM JEST PRZEMOC?	2
FORMY POMOCY W RAMACH USTAWY O PRZECIWDZIAŁANIU PRZEMOCY W RODZINIE.	2
PRAWO CYWILNE	
➤ Obowiązek dostarczania środków na utrzymanie rodziny	3
➤ Alimenty	3
➤ Separacja	5
➤ Rozwód	5
➤ Władza rodzicielska i opieka nad dziećmi	6
PRAWO KARNE	
➤ Co to jest przestępstwo	7
➤ Jak złożyć zawiadomienie o przestępstwie przemocy w rodzinie	7
➤ Przebieg dochodzenia i śledztwa	8
➤ Co może być dowodem w sprawie	9
➤ Eksmisja lub nakaz opuszczenia lokalu przez małżonka	9
GDZIE SZUKAĆ POMOCY	11

CZYM JEST PRZEMOC? - PRZEMOC W RODZINIE TO...

Przez przemoc w rodzinie należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób pozostających w relacji zależności, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

PAMIĘTAJ JEDNAK, ŻE MOŻESZ SIĘ BRONIĆ!

Formy pomocy w ramach Ustawy o Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie:

- 1) poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego i socjalnego;
- 2) interwencji kryzysowej i wsparcia;
- 3) ochrony przed dalszym krzywdzeniem, poprzez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną;
- 4) zapewnienia, na żądanie osoby dotkniętej przemocą, bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Natomiast wobec sprawców przemocy w rodzinie przewiduje stosowanie środków mających na celu zapobieganie ich kontaktowaniu się z osobami pokrzywdzonymi oraz oddziaływania korekcyjno-educacyjne.

PRAWO CYWILNE

OBOWIĄZEK DOSTARCZANIA ŚRODKÓW NA UTRZYMANIE RODZINY.

⇒ **Art. 27. k.r.o.** Oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczyniać się do zaspokajania potrzeb rodziny, którą przez swój związek założyli. Zadośćuczynienie temu obowiązkowi może polegać także, w całości lub w części, na osobistych staraniach o wychowanie dzieci i na pracy we wspólnym gospodarstwie domowym

⇒ **Art.28.k.r.o.**

§ 1. Jeżeli jeden z małżonków pozostających we wspólnym pożyciu nie spełnia ciężącego na nim obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny, sąd może nakazać, ażeby wynagrodzenie za pracę albo inne należności przypadające temu małżonkowi były w całości lub w części wypłacane do rąk drugiego małżonka.

§ 2. Nakaz, o którym mowa w paragrafie poprzedzającym, zachowuje moc mimo ustania po jego wydaniu wspólnego pożycia małżonków. Sąd może jednak na wniosek każdego z małżonków nakaz ten zmienić albo uchylić.

ALIMENTY

NA DZIECKO

⇒ **Art.133.k.r.o.**

§ 1. Rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania.

§ 2. Poza powyższym wypadkiem uprawniony do świadczeń alimentacyjnych jest tylko ten, kto znajduje się w niedostatku.

⇒ **Art.135.k.r.o.**

§ 1. Zakres świadczeń alimentacyjnych zależy od **usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego** oraz od **zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego**. – *Zwróć uwagę! Oznacza to, że małżonek zobowiązany do płacenia alimentów będzie je musiał płacić według swoich możliwości a nie rzeczywistych zarobków.*

⇒ **Art. 136.** Jeżeli w ciągu ostatnich trzech lat przed sądowym dochodzeniem świadczeń alimentacyjnych osoba, która była już do tych świadczeń zobowiązana, bez ważnego powodu zrzekła się prawa majątkowego lub w inny sposób dopuściła do jego utraty albo jeżeli zrzekła się zatrudnienia lub zmieniła je na mniej zyskowne, nie uwzględnia się wynikłej stąd zmiany przy ustalaniu zakresu świadczeń alimentacyjnych.

⇒ **Art.137. k.r.o.**

§ 1. Roszczenia o świadczenia alimentacyjne przedawniają się z upływem lat trzech.

§ 2. Niezaspokojone potrzeby uprawnionego z czasu przed wniesieniem powództwa o alimenty sąd uwzględnia zasądzając odpowiednią sumę pieniężną. W uzasadnionych wypadkach sąd może rozłożyć zasądzone świadczenie na raty.

⇒ **Art. 138.k.r.o.** W razie zmiany stosunków można żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego.

⇒ **Art.141.k.r.o.**

§ 1. Ojciec nie będący mężem matki dziecka jest zobowiązany do pokrycia wydatków związanych z ciążą i porodem oraz kosztów trzymiesięcznego utrzymania matki w okresie porodu.

⇒ **Art.144.k.r.o.**

§ 1. Dziecko może żądać świadczeń alimentacyjnych od męża swojej matki, nie będącego jego ojcem, jeżeli odpowiada to zasadom współżycia społecznego. Takie samo uprawnienie przysługuje dziecku w stosunku do żony swego ojca, nie będącej jego matką.

NA DRUGIEGO MAŁŻONKA

⇒ **Art.60.k.r.o..**

§ 1. Małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i **który znajduje się w niedostatku**, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego.

§ 2. Jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny obowiązany jest przyczynić się w odpowiednim zakresie do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego, chociażby ten nie znajdował się w niedostatku.

§ 3. Obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Jednakże gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni.

SEPARACJA

⇒ **Art.61¹.k.r.o.**

§ 1. Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd orzekł separację.

§ 2. Jednakże mimo zupełnego rozkładu pożycia orzeczenie separacji nie jest dopuszczalne, jeżeli wskutek niej miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

§ 3. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd może orzec separację na podstawie zgodnego żądania małżonków.

⇒ **Art. 61².k.r.o.**

§ 1. Jeżeli jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozwodu i żądanie to jest uzasadnione, sąd orzeka rozwód.

§ 2. Jeżeli jednak orzeczenie rozwodu nie jest dopuszczalne, a żądanie orzeczenia separacji jest uzasadnione, sąd orzeka separację.

⇒ **Art. 61⁴.k.r.o.**

§ 1. Orzeczenie separacji ma skutki takie jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. Małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć małżeństwa.

§ 3. Jeżeli wymagają tego względy słuszności, małżonkowie pozostający w separacji obowiązani są do wzajemnej pomocy.

ROZWÓD

⇒ **Art.56.k.r.o.**

§ 1. Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód.

§ 2. Jednakże mimo zupełnego i trwałego rozkładu pożycia rozwód nie jest dopuszczalny, jeżeli wskutek niego miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

§ 3. Rozwód nie jest również dopuszczalny, jeżeli żąda go małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia, chyba że drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód albo że odmowa jego zgody na rozwód jest w danych okolicznościach sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

⇒ **Art.57.k.r.o.**

§ 1. Orzekając rozwód sąd orzeka także, czy i który z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia.

§ 2. Jednakże na zgodne żądanie małżonków sąd zaniecha orzekania o winie. W tym wypadku następują skutki takie, jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy.

WŁADZA RODZICIELSKA I OPIEKA NAD DZIEĆMI

⇒ **Art. 92.k.r.o.** Dziecko pozostaje aż do pełnoletniości pod władzą rodzicielską.

⇒ **Art.93.k.r.o.**

§ 1. Władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom.

§ 2. Jeżeli wymaga tego dobro dziecka, sąd w wyroku ustalającym pochodzenie dziecka może orzec o zawieszeniu, ograniczeniu lub pozbawieniu władzy rodzicielskiej jednego lub obojga rodziców.

§ 3. Jeżeli żadnemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska albo jeżeli rodzice są nieznani, ustanawia się dla dziecka opiekę.

⇒ **Art. 96¹.** Osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych.

⇒ **Art.97.k.r.o.**

§ 1. Jeżeli władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom, każde z nich jest obowiązane i uprawnione do jej wykonywania.

§ 2. Jednakże o istotnych sprawach dziecka rodzice rozstrzygają wspólnie; w braku porozumienia między nimi rozstrzyga sąd opiekuńczy.

⇒ **Art.100.k.r.o.**

§ 1. Sąd opiekuńczy i inne organy władzy publicznej są obowiązane udzielać pomocy rodzicom, jeżeli jest ona potrzebna do należytego wykonywania władzy rodzicielskiej. W szczególności **każde z rodziców może zwrócić się do sądu opiekuńczego o odebranie dziecka od osoby nieuprawnionej**, a także zwrócić się do sądu opiekuńczego lub innego właściwego organu władzy publicznej o zapewnienie dziecku pieczy zastępczej.

⇒ **Art.107.k.r.o.**

§ 1. Jeżeli władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom żyjącym w rozłączeniu, sąd opiekuńczy może ze względu na dobro dziecka określić sposób jej wykonywania.

§ 2. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka. Sąd może pozostawić władzę rodzicielską obojgu rodzicom, jeżeli przedstawili zgodne z dobrem dziecka porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem, i jest zasadne oczekiwanie, że będą współdziałać w sprawach dziecka. Rodzeństwo powinno wychowywać się wspólnie, chyba że dobro dziecka wymaga innego rozstrzygnięcia.

⇒ **Art. 112.k.r.o.** Pozbawienie władzy rodzicielskiej lub jej zawieszenie może być orzeczone także w wyroku orzekającym rozwód, separację albo unieważnienie małżeństwa.

PRAWO KARNE

CO TO JEST PRZESTĘPSTWO?

⇒ Przepiępstwo to czyn zabroniony pod groźbą kary o znamionach określonych w ustawie oraz zawiniony i społecznie szkodliwy w stopniu wyższym niż znikomy.

⇒ **Ważne!** W przypadku przestępstwa przemocy w rodzinie postępowania są często umarzane ze względu na brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa lub niską szkodliwość społeczną -> **Na postanowienie o umorzeniu lub odmowie wszczęcia postępowania przysługuje zażalenie do Sądu za pośrednictwem Prokuratury!**

JAK ZŁOŻYĆ ZAWIADOMIENIE

O PRZESTĘPSTWIE PRZEMOCY W RODZINIE?

⇒ Przepiępstwo może być ścigane „z urzędu”, na wniosek osoby pokrzywdzonej lub z oskarżenia prywatnego.

⇒ **Przepiępstwo przemocy w rodzinie jest ścigane z urzędu!**

⇒ Przepiępstwa „wnioskowe” – osoba pokrzywdzona musi złożyć wniosek o ściganie w przypadku:

- naruszenia czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia na okres dłuższy niż 7 dni, a pokrzywdzonym jest osoba najbliższa
- gróźb karalnych
- zgwałcenia

⇒ Przepęstwa ścigane z oskarżenia prywatnego: - pokrzywdzony sam wnosi do sądu karnego akt oskarżenia i popiera go na sprawie sądowej w przypadku:

- naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia na okres krótszy niż 7 dni
- zniesławienia
- zniewagi
- naruszenia nietykalności

W przypadku przępstwa ściganego z urzędu każda osoba, która się o nim dowie ma **społeczny obowiązek** zawiadomić prokuratora lub policję. Instytucje państwowe i samorządowe mają **obowiązek prawny**.

O przępstwie można zawiadomić anonimowo!

PRZEBIEG ŚLEDZTWA I DOCHODZENIA

⇒ Po otrzymaniu zawiadomienia o przępstwie, organ właściwy do prowadzenia postępowania obowiązany jest wydać postanowienie o wszczęciu lub odmowie wszczęcia śledztwa lub dochodzenia

⇒ Postępowanie przygotowawcze może być prowadzone w formie:

- śledztwa (art. 309 k.p.k.)
 - śledztwo powinno zostać zakończone w ciągu 3 miesięcy
 - w przypadkach uzasadnionych może zostać przedłużone
- dochodzenia (art. 310 k.p.k.)
 - dochodzenie powinno zostać zakończone w ciągu 2 miesięcy
 - w przypadkach uzasadnionych może zostać przedłużone

⇒ Postępowanie uproszczone:

- powinno być ukończone w ciągu miesiąca
- może zostać przedłużone do 2 miesięcy
- po tym okresie postępowanie prowadzi się na zasadach ogólnych

- ⇒ Śledztwo lub dochodzenie kończy się jego zamknięciem i skierowaniem sprawy do sądu lub jej umorzeniem.
- ⇒ Na postanowienie o umorzeniu śledztwa lub dochodzenie przysługuje zażalenie, o którym strony są informowane w pouczeniu.

CO MOŻE BYĆ DOWODEM W SPRAWIE?

- ⇒ zeznania pokrzywdzonego
- ⇒ wyjaśnienia oskarżonego
- ⇒ zeznania świadków
- ⇒ opinie biegłych i specjalistów
- ⇒ oględziny, eksperyment procesowy
- ⇒ wywiad środowiskowy, badanie oskarżonego
- ⇒ dokumenty (w tym obdukcje lekarskie i dokumentacja medyczna)
- ⇒ nagrania, smsy, wiadomości e-mail, zapisy z komunikatorów (np. gadu-gadu)

Strony sądowego postępowania karnego:

- oskarżycie publiczny
- oskarżyciel posiłkowy
- oskarżyciel prywatny (w sprawach z oskarżenia prywatnego)
- oskarżony

⇒ W procedurze sądowej osoba pokrzywdzona traci status strony postępowania.

⇒ **Art. 54. k.p.k.**

§ 1. Jeżeli akt oskarżenia wniósł oskarżyciel publiczny, pokrzywdzony może aż do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej **złożyć oświadczenie, że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego.**

⇒ **§ 2.** Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia nie pozbawia uprawnień oskarżyciela posiłkowego.

EKSMISJA I NAKAZ OPUSZCZENIA LOKALU PRZEZ MAŁŻONKA

⇒ **Art.58k.r.o.**

§ 2. Jeżeli małżonkowie zajmują wspólne mieszkanie, sąd w wyroku rozwodowym orzeka także o sposobie korzystania z tego mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania

rozwiedzionych małżonków. W wypadkach wyjątkowych, **gdy jeden z małżonków swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, sąd może nakazać jego eksmisję na żądanie drugiego małżonka.** Na zgodny wniosek stron sąd może w wyroku orzekającym rozwód orzec również o podziale wspólnego mieszkania albo o przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża zgodę na jego opuszczenie bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, o ile podział bądź jego przyznanie jednemu z małżonków są możliwe.

- ⇒ Zgodnie z **Art. 72. k.k. § 1.** Sąd, wydając wyrok kary w zawieszeniu, może zobowiązać skazanego do – między innymi powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób, opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.
- ⇒ **Art. 3. §1. Ustawy o Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie** zapewnia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej; zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie; zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

GDZIE MOŻNA SZUKAĆ POMOCY?

- **Ośrodek Interwencji Kryzysowej**
ul. Jagiellońska 9, 43-600 Jaworzno
tel. 32 745 12 00
www.oik.jaworzno.pl

- **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
ul. Północna 9b, 43-600 Jaworzno
tel. 32 618-18-40
www.mops.jaworzno.pl

- **Komenda Miejska Policji**
ul. Narutowicza 1, 43-600 Jaworzno
tel. 32 618-32-00
www.jaworzno.slaska.policja.gov.pl

- **Sąd Rejonowy, Wydział III Rodzinny i Nieletnich**
ul. Grunwaldzka 28, 43-600 Jaworzno
tel. 32 75-86-221
www.jaworzno.sr.gov.pl